

Abonamentul:

Pentru monarhie.
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor. $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oră 12 fil., a treia
oră 10 fil.

Tot ce privește foia,
să se adreseze la: Re-
dațiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaș.

Foie bisericească-politică.

Anul XIII.

Blaș 30 Maiu 1903.

Numărul 21.

MUTAMUR.

(Al.) Când scriem șirele aceste, dl Dr. Aurel Vlad, își ține vorbirea-program în fața alegătorilor din cercul electoral Dobra.

Presă românească de dincóce comentéză pășirea d-lui Vlad, în diferite moduri, convenind, cu excepțiunea „Gazetei”, întru a îmbărbăta pe tinêrul candidat.

Pentru a motiva părerea noastră în acest punct, trebuie să revocăm în memorie cetitorilor noștri, că noi din capul locului nu am fost adicții pasivității absolute. La timpul său ne-am enumerat argumentele în favorul părerii noastre, argumente în de ajuns, scóse mai târziu în relief prin pionerii fățiși sau oculți ai activității parlamentare.

Ar urma deci, să ne asociem și noi la bucuria aprópe obștésză a presei românești, salutând pe îndrăsnetul, care „a spart ghiata” . . .

Dar asta nu o putem face.

Nu că dór ne-am fi schimbat părerea de odată, nici că am trage la îndoielă naționalismul și destoinicia d-lui Dr. Vlad, ci cu totul din alte motive.

Îndată ce s'a enunțat din partea comitetului național pasivitatea, era chestie de solidaritate a nu mai insista pe lângă părerea noastră.

Și chestie de solidaritate era acésta mai ales pentru d-l Vlad, care aparține comitetului național, și care iscălise cu puțin înainte Apelul comitetului, alătura de decedatul Dr. Ioan Rațiu.

Cum să ne lămurim contradicția acésta, și cum să mai pricepem rostul „Libertății”, care în programul său promisese a desvolta o activitate mai intensivă, bine înțeles: „în cadrele partidului nostru național?”

Nu înțelegem schimbarea acésta de front, și nu putem aproba noua ei direcție *proprio Marte* . . .

Ast fel de proceduri, fie ele călăuzite de cel mai curat entuziasm chiar, nu pot produce de cât o destrăbălare și mai complectă, în sinul partidului, destul de disconcentrat și fără asta.

Că un X. sau un Y. abandoneză principiile partidului, o înțelegem. Prin acésta declară eo ipso: „nu mă identific cu el, eu am alte păreri.” Un confrate a zis cu mult drept, că nu e scris doar nicăiri, că Români să fie cu toți de același principiu politic.

Fórté adevérat; e ún semn de vedit progres în presa română (mai ales în presa română) când nu apostrofăm de-adreptul de „trădători de neam”, pe cei ce nu împărtășesc vederile noastre. Să învățăm în sfârșit a respecta *convingerile*.

Am respecta și în cazul de față convingerea candidatului, dacă am fi clarificați mai întâiu: care anume este convingerea d-sale? Aceea care l-a făcut să iscălescă alătura de cei alalți membri ai comitetului apelul-protest în fața alegerilor, sau aceea, care îl face acum să candideze însuși?

Atunci — l'am fi înțeles pe d-l Vlad, dacă ar fi candidat, acum nu-l înțelegem.

Atunci, pe lângă mari sfórtări, dacă s'ar fi decretat activitatea, póte ne-am fi ales cu vre-o zece deputați cu program național, cari, în orí ce cas, formaú un grup óre care, ori cât de modest, dar un grup.

Acum, în cazul reușitei nu chiar sigure a d-lui Vlad, ne pomenim cu unul singur, care orí cât de destoinic ar fi, nu póte avé pretenția de a reprezenta în dietă programul nostru național, în adevérata lui însémnătate.

Căci înainte de tóte, cine îi va crede d-lui Vlad, că dînsul represintă aievea partidul național, când însăși

intrarea d-sale în dietă este un protest la decretule în *vigóre* ale partidului?

Ast fel stând lucrul, speranțe reale nu putem lega de eventuala reușită a d-sale și dubităm chiar asupra câștigului *moral*. Căci dacă am pune la cântar câștigul moral, ce-l vom avé din faptul, că alegătorii români ai cercului numit nu-și vor mai da votul pentru străin, alătura de faptul, că un membru al comitetului, lăsând la o parte convingerile și pe soții lui de ieri, pornesce rasna înainte, tare credem, că alternativa din urmă ar pondera mai mult.

N'am voit prin acésta să facem apologie pasivității, cum n'am făcut-o nici pe vremea, când era la ordinea zilei. Cu atât mai puțin voim s'o ridicăm la valórea unei dogme nestrămutabile.

Dăm numai espresie mirării noastre, față de un lucru, pe care, mărturisim sincer, nu-l înțelegem.

Dacă majoritatea poporului inclină spre activitate, dacă, în special membri mai tineri ai comitetului împărtășesc ei înșiși opinia acésta, nisuiescă-să a ridica la valóre de drept acésta convicție, pentru ca cea veche și obsoletă să dispară.

Acésta ar fi, pare-ni-se echivalentul cuvintelor „a lucra în cadrele partidului.”

Ceea ce inse acum se sêvirșesce, póte să fie o mișcare isvorită din cele mai curate porniri, nu va fi inse și nu póte să fie în conformitate cu partidul însuși.

Și orí cât de mari speranțe légă de acésta mișcare o mare parte a presei noastre, noué ne face simpla impresie a unei desertări.

O desertare, care póte lăsa multă confuzie în urmă, și care n'a cercat să salveze nici măcar aparențele! . . .

Onoratul **PARACLIS** al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și **CANÓNELE** cátră Domnul nostru Isus Christos și Îngerul păzitorii. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto.

rirea simțului religios în popor, este fără îndoială vizitarea locașurilor sfinte, sau peregrinarea evlavioasă la sfintele mănăstiri ce le mai avem, puține ce e drept, de tot prea puține și modeste; dar destul de însemnate, ca să atragă atențiunea, să deștepte simțămîntul de pietate și să încălzească sufletele evlavioșilor creștini și a tuturor acelor cari păstrează cu sfințenie amintirea strămoșilor noștri.

Asemenea peregrinaje este datina a se face primăvara și toamna la mănăstirea Prislopului de lângă comuna Siliyașul-de-sus în țara Hațegului. În anul acesta peregrinajul s'a făcut Duminecă în 24 Maiu, și cu toate că timpul era cam nefavorabil de dimineță, fiind rece și inorat, totuși s'a adunat popor mult, mai multe sute de creștini evlavioși din aceste părți în frunte cu Rev. D. Dr. Iacob Radu, vicarul Hațegului Prea On. Ioan Pop, protopopul Hunedorei și 15 preoți. S. Liturgie s'a celebrat sub cerul liber la umbra unui nuc uriaș, de cătră Rev. D. Vicar Dr. Radu, asistat de 10 preoți iar cântările le-a cântat un cor format din învățători, învățătoare și cântă-va bunți cantori de pe sate.

După „Tatăl nostru“ D. Vicar a ținut o frumoasă predică despre rugăciune. În decursul S. Liturgii mulți dintre credincioși s'a mărturisit, iar la urmă s'a cuminecat, apoi s'a făcut sfințirea apei și s'a stropit (botezat) toți. Iar după ce s'a terminat serviciul divin ne-am așezat în grupuri pe la mesele improvizate la umbra pomilor, ca să ne restaurăm trupul oboșit de drum și de slujba împlinită. Eram veseli și fericiți că ne-a ajutat bunul Dumnezeu să mai vedem această sfântă mănăstire și încă în număr așa de frumos.

La una din mesele improvizate, la care să așezară, Vicarul, preoții și mai mulți laici inteligenți, Sp. D. avocat Dr. Gavril Suciș, zelosul inițiator al colectei din care s'a reparat biserica și casa mănăstirei, în un avântat toast și a exprimat bucuria ce o simte vedând că i-s'a împlinit dorința de a se pute închina în biserica reparată a acestei glorioase mănăstiri. Apoi între viile urale a poporul ce să adunase în număr mare în jurul nostru, a adresat Ilustrilor arhieriei Dr. D. Radu, și Dr. V. Hossu, cele mai căldurose felicitări pentru denumirile lor de curând întimplite exprimându-le în numele tuturor simțămintele de fiască devoțiune și profundă venerațiune, pe lângă speranța, că cu ajutorul Prea Sfinților Lor, această mănăstire se va ridica la o stare și mai înfloritoare.

După aceea Rev. Vicar Dr. Radu, prin alese cuvinte a enarat istoria interesantă și trecutul glorios al mănăstirei, și-a exprimat deosebita bucurie ce o simte vedând, că poporul a luat parte în număr așa de însemnat la acest peregrinaj și a îndemnat pe toți ca și de altă dată se grăbescă cu inima voioasă la acest sfânt locaș, ca să cante mângăiere și alinare sufletescă și să se roge cu evlavie pentru mântuirea lor, pentru înflorirea Sfintei noastre Biserici și pentru bunăstarea și fericirea scumpului nostru neam românesc.

Intăriți și prin aceste cuvinte și înveseliți foarte, ne-am depărtat cu propusul și datorința de a ne revede iarăși în acest loc la toamnă în ziua S. Crucii. Dumnezeu se ajute ca așa să fie!

Peregrinul.

Dare de samă și mulțumită publică.

Faptele cele bune, îndeplinite spre mărirea lui Dumnezeu, sînt demne de a fi amintite nu din fală deșertă, ci pentru a servi de exemplu bun și vrednic de urmat și pentru alții. „Așa să lumineze faptele voștre înaintea oamenilor, în cât vedînd ei faptele voștre cele bune, să preamărescă pe Tatăl vostru cel din Ceruri.

Înregistrez aci următoarele fapte bune săvîrșite de cântă-va bunți creștini din parohia Reteag și filia Bația. Anume:

1. Credincioșii creștini dîn Reteag: Niculae Mesaroș cu soția sa Anișca n. Holcan și cu fiul lor Andrei Șuragău cu soția sa Maria n. Chira, au cumpărat cu spese de 25 cor. o s. Evanghelie cu litere latine, ediție de Blaș, frumos legată în piele roșie pentru s. biserica din Reteag.

2. Spectabilul Domn Ioan Oltean, notar cercual în pens. cu soția sa Spect. Dna Maria n. Roman cu spese de 14 cor. au cumpărat o linguriță de argint aurită în foc pentru s. cuminecătura, tot pentru s. biserica din Reteag.

3. Stimabilele D-șore Laura Turturean și Maria Oltean, au gătit un vîl foarte frumos pe amvonul bisericii din catifea bordo și cu o dependință frumos cusută cu inscripțiunea: „Mărire întru cel de sus lui Dumnezeu“, care este un cap de operă de lucru de mîna al femeii române, și care cu onoare ar pute să figureze în ori ce biserică din ori ce oraș mare.

4. Maria Seiche, jună din Reteag, a dăruit un vîl frumos tot pentru amvonul bisericii din catifea verde, un ștergar frumos țesut cu motive naționale și o iconă frumoasă pe frontarul bisericii din Reteag.

5. Ioan Blaga cu soția sa Maria n. Danciș, au cumpărat cu spese de 7 cor. un stichar alb pentru s. biserica din Reteag.

6. Ileana Bățian cu soțul său Teodor, au dăruit 20 corone în scopul de a se cumpăra, — mai dăruind cine-va — un rînd de vesminte preoțesci. Aceste 20 cor. până vor mai încurge oferte până să se adune suma necesară la cumpărarea unui rînd de vesminte frumoase preoțesci, s'a depus la institutul de credit și economii „Someșana“ din Deș spre fructificare sub titlul: Fondul bisericii gr. cat. din Reteag, pentru înfrumusețarea ei.

Apoi următorii poporeni gr. cat. din filia Bația, au făcut daruri pentru s. biserica din Bația, și anume:

1. Ilie Borbel a lui Văsiș, a cumpărat pentru s. biserica un stichar în preț de 7 cor.

2. Florea Hatos și soția sa Maria n. Chira, au cumpărat cu preț de 4 cor. o linguriță de bronz aurită pentru s. cuminecătura.

3. Ioan Luca cu soția sa Anișca n. Suciș, cu spese de 7 cor. 80 fil. și spese de porto postal de 40 fil. au cumpărat pentru s. biserica din Bația un Euchologii cu litere latine, ediție de Blaș, legată în piele neagră cu gravuri aurite. Tot acești poporeni au donat pentru s. biserica 2 fețe de masă, una pe s. altar și alta pe masa proscomidiei.

4. Pentru procurarea unui discos, asterisc (steluță) și a unei lance (copia) pentru proscomidie, toate din bronz aurit,

au contribuit următorii poporeni: Gavrilă Hatos a fătului 1 cor., Teodor Balog 60 fil., Gavrilă Hatos a Tuții și soția sa Florica 1 cor., Teodor Suciș cu soția sa 60 fil., Teodor Hatos a lui Flore 1 cor., Niculae Hatos a lui Laboș, pentru procurarea lancei 2 cor. 50 fil., Anișca Săbădiș n. Bota, pentru procurarea lancei 2 cor. 50 fil., Gavrilă Săbădiș cu soția sa Domnița n. Corabidian 1 cor., Ioan Câmpean și soția sa Irina n. Bojor 40 fil., Alexa Roman 20 fil., Maria Hatos a lui Iosif a preotesei 20 fil., a mai donat și o cruce de lemn, lucrată în strug și vopsită negru cu lustru; Ioan Cicio 1 cor., Flore Săbădiș 1 cor., Ioan Borbel 1 cor., Gavriș Borbel a Grigori și soția sa Maria 1 cor., Ioan Chiș și Maria Câmpean 60 fil., Maria Săbădiș 40 fil., Maria Hatos a lui Simeon 40 fil., Simeon Chiș și Maria 20 fil., Gavriș Balog cu soția sa Dochia n. Suciș 1 cor., Firona Burian 80 fil., George Colceriș cu soția sa Maria 1 cor., Teodor Burian cu soția sa Anișca 1 cor., Ioan Chiș din Veja cu soția sa Veronica 40 fil., Petru Burian și soția sa Irina 20 fil., Niculae Hatos a lui Gavrilă 1 cor., Anișca Chiș a lui Todor Chiș, pentru procurarea unui potir 3 cor., Gavriș Hatos și soția Firona n. Sălăgian, pentru procurarea unui potir 1 cor., Alesandru Săndor Fehér, evang. reformat din Bația cu soția sa Salomia n. Keesedi, pentru procurarea unui potir 80 fil., Văsiș Borbel și Anica Borbel, pentru procurarea unui potir 1 cor., Marișca Săbădiș 20 fil.

Cu 24 corone și 92 fileri s'a procurat un discos, 1 asterisc (steluță), 1 linguriță și 1 lance, iară restul de 7 cor. 8 fil. s'a depus spre fructificare, — până se va aduna din oferte benevole suma trebuincioasă pentru procurarea unui potir — la institutul de credit și economii „Someșana“ din Deș.

Dumnezeu reverse darurile sale peste toți acești dăruitori și fapta lor bună servescă de indemn și pentru alții, ca și ei să facă asemenea.

Mai țin lucru vrednic de amintit aci, că Gavriș Borbel a lui Ioan și cu soția sa Susana, evang. reformată, au dat sfintele Paști pentru poporeni din filia Bația, făcînd ast fel jertfa de 8—10 cor. Dumnezeu să le primescă jertfa și să li-o scrie în cartea vieții.

Reteag, la 5 Maiu 1903.

Ioan Sonea
paroh local.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Dômnă V. Osvada, din Hunedóra, a binevoit a dăru pentru biserica gr. cat. din Măhaciș 2 perdele la ușile altariului în preț de 20 cor. pentru cari primescă mulțumita noastră. Măhaciș, 18 Maiu 1903. Gavril Pop preot. — Curatorul bisericii gr.-catolice din Rteiu a binevoit a dona pe sama s. noastre biserici 10 kgr. lumină. Pentru acest dar binevenit, primescă sus amintitul curatorat, în numele credincioșilor s. noastre biserici, expresiunea celei mai căldurose mulțumite. Pentru curatoratul bisericii gr. cat. Tăgșor, la 22 Maiu 1903. Valeriș Rusu, preot gr.-cat. Vasiliș Rusu, curator primar.

Din Arhidiocesa. M. O. Iosif Lita, adm. protop. inter. a distr. Bia. a fost numit vice-protopop actual. Gratulăm!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Să credem în Dumnezeu!

(După Can. Ludovic Schüller.)

Introducere.

Nu este nici un adevăr, care să fie în sine însuși așa de lămurit și sigur, ca existența unei Ființe necesare, Făcătorul tuturor lucrurilor, Stăpânul absolut al universului, regulătorul grandioasei și complicatei mașinării lumesci; a unei Ființe, căreia toate popoarele cu reverință se închină, și despre care sufletul nostru dă o splendidă mărturisire. Nu este adevăr mai sigur și mai evident ca existența lui Dumnezeu. „Este un Dumnezeu — exclamă Chateaubriand — este un Dumnezeu: ierburile văilor, cedrii munților îl binecuvîntă, insectele bizăiesc laudele lui, elefantul îl salută când se zăresce de ziuă, paserile îl măresc în păduri, fulgerile fac să strălucască puterea lui, oceanul arată imensitatea lui. Numai singurul om a cutezat a zice: Nu este Dumnezeu” (Geniul Creștinismului c. V.) Da, numai omul — această ființă înzestrată cu minte, cu pricepere — și care tocmai pentru aceea ar trebui să mărturisască mai pe sus de toate existența unui Dumnezeu, ajunge până la nebunia aceea în cât exclamă: Nu este Dumnezeu (Psalm XIII.) Înșiși păgânii, deși erau cufundați în atâtea fărădelegi și greșeli — n’au putut să nu recunoască, să nu mărturisască existența unui Dumnezeu; ba privind efectele surprinzătoare din lumea creată, și îl închipuiau în modul lor: plin de avuții, de calități strălucite, de atribute supranaturale. Fiesc cine, care voiesc să-și folosescă cum se cuvine mintea sa, nu poate să tragă la îndoială existența lui Dumnezeu. Înșiși Cicero scrie, că *existența lui Dumnezeu e un lucru așa de sigur, în cât pe acela, care ar cuteza să nege un atare adevăr, ar trebui să-l socotim nebun* (Lib. II. de Nat. Deorum n. 44). Să vedem deci unele argumente și dovezi, deduse din însuși ordul natural și din mintea noastră sănătoasă (fără de a ne atinge de ordul supranatural, de revelațiune sau descoperirea dumnezească) cari considerate și cumpănite cu atențiune ne conduc la concluziunea: Așa dară Dumnezeu există, există Făcătorul său Creatorul ceriului și al pământului.

CAP I.

Existența lucrurilor ne arată existența lui Dumnezeu.

Dacă considerăm lucrurile, ce sînt în lume, ușor ne putem convinge că ori ce ființă se derivă din alta. Un animal se derivă de la un alt animal prin generațiune, un arbore de la o plîntă, din o sămînță ce l’a produs; ori ce ființă într’atîta există în cât a existat o altă ființă, care a fost cauza imediată. Tot aceea ce există presupune neîncunjurat o existență anterioară. Dar nu trebuie să ne oprim la aceste prime cauze imediate, ci întorcîndu-ne îndărăt în imensa serie de ființe, trebuie să ajungem în fine la primul individ din fie care serie sau clasă de ființe. *E de lipsă* — zicea Plato — *să punem unitatea înaintea mulțimei*. Ajun-

gînd la punctul acesta, la primul individ din fie care serie, să ne întrebăm, că ore acesta (individ) are în sine rațiune suficientă de a exista, că ore trebuie să existe? Și apoi vîdînd că nu există necesarmente, că adecă puté și să nu existe, fără ca pentru aceea să se nască vre-un absurd, sîntem siliți să recunoștem existența unei cauze în afară primei ființe sau primului individ, cu alte cuvinte, trebuie să recunoștem pe lângă aceea primă ființă sau individ o cauză deosebită, care să fie producătoare, iar nu produsă. Pe cum în un lanț format din o mulțime de verigi — nu numai fie care verigă depinde și e susținută de veriga imediat anterioară, ci toate au lipsă de o cauză, — ce să nu fie o altă verigă, — care să le susțină pe toate la olaltă, ast fel imensul lanț de ființe are lipsă de o cauză estrinsecă, care să-l susțină și care în sine să aibă rația suficientă a existenței tuturor celor alalte ființe atîrnătoare.

Să nu zică cine-va, că ducînd în indefinit numărul ființelor, nu va fi lipsă să ajungem la prima ființă produsă și la prima cauză producătoare: căci din contră, cu cât crește numărul ființelor, cu atîta se mărește și necesitatea și puterea primei cauze producătoare. Când un lanț e compus din un număr de tot mare de verigi, e lipsă de o mîna puternică, care să-l susțină. De cum-va n’am voi să ajungem la această concluziune, la această primă ființă produsă de o cauză de altă natură, de cum-va nu am voi să ajungem la existența unei ființe producătoare iar nu produsă, în nici un chip n’am puté explica nici barem existența unui singur individ. În acest cas ar trebui să ajungem la un punct, când sau să recunoștem existența lui Dumnezeu sau să mărturisim propria noastră nesciință, voind a admite efecte fără cauza lor primă și necesară.

Nu sînt mulți ani, de când un tînr a fost trimis din o provincie franceză, în care s’a fost născut, la universitatea din Paris, ca să-și termine acolo studiile sale. Acolo a avut colegi de studiu — după cum adese se întîmplă — nisce tineri necredincioși. Admoniările și rugămintele maicei sale n’au fost în stare să-l susțină nepătător față de atâtea exemple rele, în mijlocul atîtor discursuri obscene, scelerate și pline de fărădelegi. S’a însoțit cu colegii săi, ca să deie frîu liber patimilor celor mai nemoderate, și până acolo a ajuns, în cât nega existența lui Dumnezeu, ca și nebunul, despre care vorbește profetul David. În tot chipul voie să se convingă, că acest Răsbunător vecinic, care pedepsește faptele rele și vieța plină de fărădelegi — nici de cum nu există. Se încerca și prin absurditățile cele mai manifeste — să explice existența lumii fără de a recurge la Dumnezeu.

După ce și-a terminat studiile, s’a întors în sinul familiei sale — ateist și dedat la toate fărădelegile.

S’a întîmplat, că în cele dintîi zile ale petrecerii sale în locul natal, a fost invitat într’o familie distinsă. Merse, și în vreme ce vorbeau despre diferite afaceri, noutăți și alte lucruri indiferente, tînrul nostru observă, că două fete cetau cu mare

atențiune lângă o ferăstră. Se apropie de ele și le întrebă:

— Scusați, pôte D-Vostre cetiți vre-un roman?

— Domnule, răspunseră ele, noi nu cetim romane, cartea acesta este *istoria poporului lui Dumnezeu*.

— Ah! așa dară D-Vostre credeți că există Dumnezeu?

Cele două fete se uită cu uimire una la alta, și o roșată acoperi fața lor, când cea mai mare nu se putu reține de a-i răspunde:

— Ce? D-Ta Domnule, nu creși în existența lui Dumnezeu?

— Eram și eu de convingerea acesta, în cei dintîi ani ai juneții mele, dar după ce am studiat în Paris filosofia, matematica, fizica, astronomia și alte științe, mi-am luat pe samă și m’am convins, că nu există Dumnezeu, și cuvîntul acesta e numai o vorbă golă.

— Ei bine, adause iute fetița cea mai mărișoră, eu, carea n’am fost nici odată în Paris, carea n’am studiat atâtea științe frumoase, carea cunosc catechismul meu și apoi încă ceva lucruri mici; fiind în fața unui om înțelept, fiind-că mi-se dă ocaziune de a conferi cu un bărbat erudit, — poftesc de la D-Ta să-mi resolvî unele dificultăți. Spune-mi: pôte-se explica existența atîtor lucruri diferite și minunate, fără de a recunoște și a ajunge în fine la Dumnezeu?

— Se pôte foarte ușor. Cine a petrecut atîta vreme la școle înalte, pôte să deie alte explicații. Ascultați-mă — vă rog — și vă voi arăta îndată, cum nu e de lipsă de a recurge la Dumnezeu, pentru de a explica existența stelelor, lumii și a tuturor lucrurilor.

— Te rog, Domnule, binevoiesc de astă dată a ne explica — fără de a recurge la Dumnezeu — existența unei singure ființe, a ori și căreia, de exemplu existența unei găini. Și ca să nu ne greșim, spune-mi mai înainte de toate din ce se nasce un ou?

(Va urma.)

Din „Șematismul Iubilar al diecesei de Lugoj”.

(Fine.)

Relativ la titlul de „Alba-Iulia” al Metropolei, după ce se arată cu documente istorice vechimea lui, se continuă: „Națiunea română, care spera mîngălere după încheierea S. Unirii, a simțit cu cea mai mare amărăciune suprimarea demnității de metropolie prin Bulla de canonizare a episcopatului gr. cat. al Făgărașului din Transilvania; și acesta a fost o cauză principală, că după aceea o parte din ardeleni au căzut la neamire. Următorul Episcopului Pataki, Baron Inocențiu Klein, sub carele s’a mutat scaunul Episcopesc din opidul Făgăraș la Blaj, și carele suferind persecuțiune a murit în Roma la 22 Septembrie 1768, — în scrisoarea trimisă din Roma către cler și cuprinsă în protocolul al doilea pag. 71, ast fel să tîngulesc: „Doresc să se știe, că Biserica acesta, a avut scaun arhiepiscopesc. Ce a greșit Biserica acesta, de,

primind unirea, a fost degradată la Scaun episcopesc, în contra sfințelor canoane? Oare n'ar fi lucrul potrivit să se ceară de la Pontificalele suprem, ca să se restituie acestei Biserici demnitatea arhiepiscopescă? „Motivul pentru care s'a suprimat această demnitate arhiepiscopescă, și s'a cerut prin Carol III. numai canonizarea episcopului Făgărașului, unde a mutat același împărat Scaunul mitropoliei, — altul n'a putut fi, de cât, că Episcopul de rital latin asemenea catolic al Transilvaniei, n'a voit ca în aceeași Biserică catolică și în aceeași provincie să-i fie lui în grad hierarhic superior Arhiepiscopul de rital grecesc“.

Documentele istorice publicate mai târziu de Părintele Nilles, au versat deplină lumină peste această afirmație a operatului. În adevăr, Episcopul latin al Transilvaniei, Georgiu Mártonffy, merse până acolo în pretensiunile sale, în cât sub datul de 8 Octombrie 1718 din Viena să rugă la S. Congregațiune a Propagandei fide din Roma, nu numai ca urmașul Mitropolitului Atanasie să i-se deie titlu din cutare parte a Italiei, ci să-i fie chiar și subordonat lui: *Et propter quam humillime rogandam duxi Eminentiam Vestram, quatenus Eppatum meum in suis antiquis iuribus sartum tectum conservare, et Rmo. Dno. Pataki titulum aliquem eppalem, in partibus Italiae non solum providere, sed et eundem mihi subordinatum reddere dignetur*¹⁾.

Pe când așa dar bărbați luminați de rital latin, pe cum au fost Cardinalul Kollonich, Păr. Baranyi, și mai pe urmă Card. Scitovszky, ș. a., și-au dat silința în tot chipul să lătească și apoi să întărească S. Unire în mijlocul poporului român, — pe atunci alții ca Episcopul Mártonffy, nu s'au putut reținea de la căutarea pretextelor și de la ridicarea a tot felul de pretensiuni, menite a slăbi, ba chiar a zădărnici, mai mult, ori mai puțin nobila lucrare. Față de atari pretensiuni, operatul nostru, continuându-și firul asupra titlului Mitropoliei, reproduce Constituțiunea Pontificalei Leon X. din 18 Maiu 1521, va se zice dată cu două sute de ani înainte de Mártonffy, în carea, între altele se cuprind următoarele dispozițiuni înțelepte, și bune pentru toate timpurile: *Nos autem ad obviandum scandalis et providendum ne in futurum molaestiae huiusmodi Graecis ipsis inferantur, nec non ut nullus ritus, et ceremonias graecorum in dicto Concilio Florentino, vel alias adprobatos blasphemare aut improbare, seu reprobare, aut ubi duo, unus latinus, alter vero graecus eiusdem loci sunt Episcopi, Episcopus latinus de personis ecclesiasticis, et secularibus graecis, ac de iurisdictione Episcopi graeci, vel aliis quibuscunque ad Episcopum graecum quomodolibet spectantibus nullatenus se intromittere praesumat, sed Episcopus latinus latinorum, Episcopus vero graecus graecorum dumtaxat curam, regimen et iurisdictionem respective habeant, ac ita per Archiepiscopos, Episcopos et Praelatos etc. non obstantibus praemissis.*

Dând la urmă o scurtă, dar potrivită notiță istorică despre poporul român, între alte citațiuni, pururea plăcute de cetit, operatul, reproduce următoarele mari cuvinte din Diploma dată în anul 1548 de Regele

Ferdinand I. lui Nicolae Olachus Archiepiscopul Strigonului: „Atari sint dar apröpe töte originile neamurilor celor mai alese, între cari al töl valachi de loc nu sint cei mai de pe urmă, constatat fiind, că ei să trag de la Insa-și Stăpâna lumii, din cetatea Roma, de unde chiar și acuma după limba lor se numesc Romani; neamul töl acesta puternic, a fost forte prin tária sa, și a dat din sinul său conducători förte distinși, între cari Ioan Huniade, tatăl înclitului Rege Matia, iar despre străbunii töl de apröpe din aceeași epoca ne spune, că mult förte au strălucit. În textul original: *Sic vero sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines... inter quas valachi gentiles tui minime postremas habent, utpote quos ab ipsa rerum Domina urbe Roma oriundos constat, unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur; tna ista gens fortitudine praepollens fuit, multorum praestantissimorum dncum genitrix, inter quos Ioannes Huniades, inclyti Mathiae Regis Parens, et illius aetatis proximi maiores tui potissimum enituisse feruntur*“.

„Biserica catolică de rital grecesc a Românilor din imperiul austriac apoi, exclamă cătră sfirșit autorii operatului, însuflețit de speranță în viitorul pus în mâinile Domnului, organizându-se acuma prin Maiestatea Sa Imperială Apostolică, și înzestrându-se cu Mitropolit de rital lor propriu și pus în legătură nemijlocită cu Sfântul Scaun Apostolic, spre pildă va fi tuturor celor de neamul acesta, cari sint peste hotarüle imperiului austriac, cum că credința catolică pöte sta împreună cu ritalul oriental, și că același Scaun Apostolic cere numai credința, lăsând alt cum în pace rital și obiceiurile bisericesci prin cari trebuie să se arete numai credința romană“.

Operatul Comisiunii de la Oradea-mare s'a trimis prin mijlocirea Primatului la Guvern, iar de acolo, la olaltă cu töte actele, s'a înaintat la Roma. Și ast fel, după ce actele, de lipsă s'au aflat în ordine și pe deplin complectate, Pontificalele Roman Piu IX. sub datul de VI. Kal. Decembris (26 Novembre) 1853 a canonizat Provincia noastră bisericescă gr. cat. română de Alba-Iulia și Făgăraș, respective restaurarea Mitropoliei și înființarea celor două episcopii nouë de Gherla și Lugoș, prin Bulle Apostolice separate.

ANGELA.

În vîrstă de 25 ani stăteam singură în lume. Părinții mi-au fost murit, surorile mi-s'au măritat. Nici casă, nici oficiu; măcar că sufletul meu era cu mult mai activ, simțimintele cu mult mai puternice, de cât să mă pot împăca cu împrejurările mele. Mă sfătuiam: ce să fac? În fine după multă gândire m'am hotărît: mă retrag într'un claustru, voi fi îngrijitoare în vre-un spital de copii. Ideea mi-a plăcut. Voi servi lui Dumnezeu. Voi fi ocupată, și mă va mângăia conștiința plăcută, că am folosit altora, în măsură cât de neînsemnată.

Posiția unei îngrijitoare de spital înainte celor mai multe femei nu pare chiar plăcută la primul moment. Posiția

aceasta o consideră peste tot de neplăcută, obositoare și consumătoare. Dar dacă chemarea lor sublimă, înălțătoare, o pun față în față cu jertfirea lor de sine; nenumăratele ocațiuni de a pute servi omenirii suferinde; îndatoririle însemnate, örele de ocupațiune continuă, dintre cari nici una nu pöte fi trândăvită, sum sigură, că le vor face să gîndescă cu alt fel de sentimente la poziția această, nu ca până acum.

M'am hotărît așa dară. Sciam, că multe din camaradele mele vor fi stat mai pe sus de mine în privința averii și a rangului; dar sciam și aceea, că mă voi împărtași în atențiune și stimă egală cu ele.

Nu vreau să enarez cu deamăruntul timpul de praxă și de probă, înălțarea lină și treptată, până când am ajuns culmea doririlor mele. Mai bucuros voi povești o împlinire din spital, din timpul, după ce am ajuns îngrijitoare supremă în despărțimintul fetitelor.

Era în pragul primăverii, când aduseră o fetiță mică în despărțimintul de sub supravegherea mea. Suferia de durere de ghețe.

Mama ei era o femeie de tot tinără, cu fața palidă, proporționată. Vedeam cum îi tremură buzele, când m'am apropiat de ea, ca să-i preiaș copila. Dar această se alipia cu o hotărîre atât de serioasă de mama ei, în cât nu se potrivea cu frageda-i vîrstă. Mama îi șopti câte-va vorbe și s'a silit să-i desceleșteze delicatele brațe, cu cari era înfășurată în jurul grumazilor mamei sale.

„E cam fricosă, stimată soră“, — zise ea apărând pe micuța — „și noi încă nici odată n'am fost despărțite de olaltă. Iertă-i. Ea îndată va merge la D-Ta.“

Vöcea femeii era așa de fină și suna atât de dulce, în cât și involuntar am privit-o mai cu atențiune. Se pöte observa pe ea ceva fineță și eleganță, ce nu pöte fi ascunsă, cu töte că era simplu îmbrăcată, mai că s'ar pöte zice sërăcesce. Am imbiat-o cu scaun și am fost cu așteptare, până ce i-a șoptit ceva gingaș micuței. Pe încetul — pe încetul copila s'a lăsat de grumazi mamei și și-a întors capul cătră mine. Ce cap frumos, mic era acesta! Fața și fruntea galbine, ca cëra cea mai curată, ochii mari și negri cu gene bogate; buzele fine și delicate, dar de o ~~toată~~ nesănătösă. Fruntea i-o adumbriaș bucelele përuului, bogate și galbine ca aurul.

Am admirat-o. În institutul nostru încă n'am fost vëdüt o față atât de frumoasă.

„De câți ani e micuța?“ am întrebat pe mamă.

„De patru ani și jumătate, iubită soră. Mi-se rupe inima, că trebuie să mă despart de ea, dar nu o pot vindeca și m'am scotit să o aduc mai bine aci. Sciu, că D-Ta vei fi bună cu ea! — continuă ridicându-și ochii triști la mine, — ea e totul, ce am în lumea asta mare. Nu cred, să vë facă mult necaz. E förte răbdătoare.

„Sum sigură, că în curënd se va simți bine, ca și cele alalte fetițe.“ I-am răspuns amabil.

„Acum poftesce Angelo nöpte bună scumpel tale mame,“ am zis cătră micuța.

(Va urma.)

¹⁾ Nilles, Symbolae, t. I. pag. 421.

EMINESCU și COSBUJ

de Alexandru Ciura, profesor

Atragem atențiunea stîm. noștri cetitori asupra acestei broșuri, care fiind scôse numai într'un număr restrîns de exemplare, se apropie de epuizare. — Exemplariul costă numai **1 cor. + 10 fl.** porto postal. — Se află de vînzare la Autor și la Tipografia seminarială din Blas.

Intreprindere de transportarea și înmagazinarea mobilelor.

ZORN MÓR

BUDAPESTA,

VII. ker., Erzsébet - körút 21. szám.

Primirea transporturilor de mobile în caré de transport patent ces. reg. lucrate după model francez, parchetate complet și închise, pentru tóte localitățile din țară și străinătate.

☎ TELEFON. ☎ Adresa telegrafică: ZORN MÓR, BUDAPEST. ☎ TELEFON. ☎

Transporturi de mobile pe tren și pe corăbii, fără întrerupere, cu crîțarea speselor de pachetat.

Inmagazinarea mobilelor

în magazine cu totul uscate și acomodare, pe lângă responsabilitate.

Representanți în tóte orașele mai mari din țară și străinătate.

(9) 18-52

☉ Timbalele mele aũ fost decorate la espositia milenară. ☉

Timbale de salon

cu pedal, castanii, negre, cu b resonanța foarte tare și plăcută, de o construcție bună, cu garanță de trei ani. Prețul de prăvălie 150 floreni, ér la mine se pot căpéta cu 75 floreni. Daũ instrucție deplină pentru 8 fl. la lună.

Prescurant trimit gratuit.

JEGESI GÉZA

măiestru de țimbale diplomat și inventatorul țimbalei „Coróna de fier”.

BUDAPEST, VII., Nefelejts-utca 43. szám.

(10) 18-52

Bani mijlocesc mai ieftin, mai discret, și mai iute:

Ofiterilor, oficianților privați și de stat, industriașilor, negustorilor și persoanelor apte de credit.

Pe lângă replătire avantajoasă
Pe căsi, pământuri, realități, mijlocesc în locul prim al doilea și chiar și al treilea împrumuturi de amortisațiune cu 4 1/2 și 5 %.

Conversiunile cele mai complicate le mijlocesc iute, pe lângă remunerare ulterioară.

Câștig informațiuni industriale și comerciale de natura cea mai discretă din toate părțile țării și în sfârșit

cauzele de tranșare ale comercianților necapabili de a plăti le descurc cu pricepere și mare grijă.

Pentru răspuns e de a se aclude marcă.

SZENES A.

Cancelarie de informații și tranșării comerciale.

BUDAPEST, VII. Erzsébet körút. 22. 112.

Numărul patentei 16.794

Carol Beck

pregător de ventilătoare patentate pentru ferestă.

BUDAPEST, VIII, József-utca 14.

În atenția directorilor de școală!

6000 de bucăți sunt deja în folosință!

Pentru luarea măsurii, mă rog să vă adresați mie.

Nu ști nime ce-i sănătatea!!

și care ne-o putem păstra numai pe lângă ventilație potrivită.

Ventilatorul aflat și patentat de către Carol Beck este fabricațiune magiară, care întrece toate ventilătoarele din străinătate, atât în ce privește scopul, cât și bunătatea. Din punct de vedere sanitar, curentul e echis prin apertura de 45%. Se pot aplica la toate ferestile. Am foarte multe scrisori de recunoștință, cari dovedesc, că publicul e deplin mulțumit.

Prețurile ventilătoarelor:

Cel mai mare și mai greu, cu decorațiune.	C. 25.—
Pentru ferestă comune, școli, institute și locuințe private.	13.—
Pentru ferestă mai ușoare și mai simple.	9.—
Ferestă de closet.	7.60

Preliminar de spese gratuit:

Ventilătoarele mele se folosesc în următoarele locuri mai renumite. Casa Națională magiară, Ministeriul de comerț, Gimnasiul reformat, Ludoviceul, Școlile elementare de stat din Kispest și în mai multe spitale și școli din capitală și provincie, dovedindu-se de foarte bune.

Comandele atât în loc, cât și în provincie se efectuează foarte prompt și foarte repede.